

חס חכות

ירון קידר

התזזה הרווחת בכלכלה המערבית המודרנית דוגלת במתן "חכות" במקום "דגים". ה"חכות" הן הכלים שיאפשרו לאזרחים, ובמיוחד לקבוצות מוחלשות, לייצר הכנסה ולקדם את עצמם ואת פתרון בעיותיהם. ה"דגים" הם התמיכות הכספיות, שמטבען מספקות את צורכי האוכלוסייה באופן זמני בלבד, ואינן מייצרות מקור להכנסה עתידית.

ואכן, ברוב מדינות המערב מתנהל הדיון בדבר המדיניות הכלכלית הרצויה, על בסיס ההנחה כי קיימת עדיפות ברורה להשקעה בייצור מקורות הכנסה, גם אם משמעותה הוצאה גדולה יותר למדינה בטווח הקצר, על פני מתן תמיכות כספיות מסוגים שונים, שאינן מיועדות ליצירת מקורות רווח עתידיים.

המשבר הכלכלי העולמי פגע באופן קשה ביותר באוכלוסיות מוחלשות ובארגונים ללא כוונת רווח התומכים בהן. הפגיעה באלכ"רים המסייעים לאוכלוסיות המוחלשות נבעה מהירידה בשער הדולר, שהביאה לירידה ריאלית בסכום התרומות מחו"ל, מהצמצום הגדול בתרומות שנבע מהמשבר הכלכלי העולמי וממשבר פרשת מיידוף, וכן מהשפעות המשבר הכלכלי על ציבור התורמים בישראל ועל רוכשי השירותים מהעמותות. ההשפעה המצטברת של פגיעות אלה הביאה לירידה של עשרות אחוזים בהכנסות העמותות ולירידה חדה ביכולתן לספק שירותים לאוכלוסיות המוחלשות.

על פי היגיון הכלכלי של "חכות במקום דגים" היה על הממשלה להקל על יצירת מקורות רווח ומימון נוספים לארגוני המגזר השלישי, ולאפשר להם לפתח מקורות הכנסה שאינם תלויים במדינה. בכך ניתן היה להגדיל את כלל מקורות ההכנסה שלהם, וליצור בסיס מאוזן יותר של הכנסות שאינן תלוי בגורמי מימון בודדים כמו המדינה ותורמים גדולים. כך היה פוחת הסיכון להתמוטטותם הכלכלית של הארגונים עקב אובדן או פגיעה משמעותית במקור הכנסה מסוים, ועצמאותם הכלכלית הייתה מתחזקת.

אך היגיון לחוד וחוק לחוד. ראשית, הממשלה דווקא "חילקה דגים" כאשר הקימה את קרן הסיוע לעמותות במשבר, שאמורה לחלק 200 מיליוני שקלים חדשים לעמותות. לעומת זאת, את "החכות" ממשיכים למסות, שכן על פי המצב החוקי הנוכחי, ארגון ללא כוונת רווח, בין שהוא עמותה ובין שחברה לתועלת הציבור, המבקש להקים חברת בת מסחרית שכל רווחיה ישמשו מקור מימון נוסף לארגון, יהיה מחויב מעבר למס החברות שתשלם חברת הבת גם

במס של 25% על הדיבידנד שתעביר החברה המסחרית לארגון. כך שבניגוד לכל יתר הכנסות הארגון ללא כוונת רווח שפקודת מס הכנסה פוטרת אותן ממס, הרי שהחוק ממסה דווקא הכנסות שיש היגיון לעודד את יצירתן, כחלק מתהליך יציאה ממשבר וכתפיסה כלכלית מאוזנת הנסמכת על מקורות הכנסה מגוונים.

מיסוי הדיבידנד צורם עוד יותר כאשר משווים את המצב למגזר העסקי, שכן חברה מסחרית אינה משלמת מס על דיבידנד שקיבלה מחברת בת. כלומר, מדובר במיסוי המפלה לרעה את מגזר האלכ"רים, מתוך תפיסה ישנה של המחוקק הרואה במגזר זה מגזר הנסמך על תרומות ועל מימון ציבורי, ואינו רואה בעין יפה פיתוח מקורות מימון עצמאיים על ידיו. בעקבות זאת קיימות חברות-בנות בודדות בלבד של אלכ"רים, שכן גובה המס שעליהן לשלם פוגע בכדאיות המיזם.

אין ספק שהמדובר בתפיסה מיושנת שהשתרשה גם במערכת השיפוטית, המונעת את התפתחותם של האלכ"רים לקראת עצמאות כלכלית, או לכל הפחות מונעת יצירת תמהיל מאוזן של מקורות הכנסה, הכולל תרומות ותמיכות לצד שיעור משמעותי של הכנסות עצמיות.

בניגוד למצב בישראל, באנגליה מאפשר החוק לחברת בת לתרום את כל רווחיה לארגון ללא כוונת רווח שהוא בעליה, ובלבד שהרווחים ישמשו למטרות הציבוריות של הארגון. החברה אף תזכה בהטבת מס על תרומתה שתנוכה מהכנסותיה. בישראל ככל הנראה פעילות כזאת לא תוכר על ידי רשות המיסים, ולא רק שהחברה לא תקבל הטבת מס, אלא שהתרומה תמוסה כהכנסה וייתכן כי תוכרוז כניסיון לתכנון מס אסור.

ביטול המס על הדיבידנד של חברות-בנות של אלכ"רים עשוי להביא ליצירת דינמיקה חדשה של התנהלות הארגונים, שלא יעמדו עוד חסרי אונים מול קיצוצים בתרומות ובתמיכות, ויעניק להם תמריץ לייצר מקורות הכנסה שיאפשרו להם להגדיל את שירותיהם. ביטול המס יהווה גם מבחן לארגונים – האם הם מסוגלים להתאים את עצמם למציאות משתנה ולחשיבה כלכלית יצירתית לטובת אוכלוסיות היעד שלהם.

ההפסד להכנסות המדינה עקב ביטול המס על הדיבידנד יכולה על ידי מס החברות שייגבה מחברות הבת שיקומו. יתכן שביטול המס יביא להקמת מספר משמעותי של חברות בת של אלכ"רים, וכתוצאה מכך, הכנסות המדינה אף יגדלו.

המשך המצב הנוכחי בו מוטל מס על ה"חכות" מביא להנצחת חלוקת ה"דגים", ופוגע באינטרס הכלכלי הכללי של המדינה, שכן הדבר מונע את הגדלת כלל מקורות ההכנסה של הארגונים המשרתים את האוכלוסיות המוחלשות ומספקים חלק משמעותי מהצרכים והשירותים שאינם מסופקים על ידי המדינה. ככל שהכנסת מגזר זה תפחת וככל שכוחו הכלכלי יקטן, הרי שנטל הטיפול, אספקת השירותים ו"חלוקת הדגים" ישוב בסופו של דבר למדינה. ●

עו"ד ירון קידר, שותף במשרד בוגט-קידר המתמחה בארגונים ללא כוונת רווח, כיהן בעבר כראש רשות התאגידים